

MAKATON – DONIESIENIA Z WARSZTATÓW

Pragnę podzielić się wiadomościami i umiejętnościami zdobytymi na warsztatach szkoleniowych, poświęconych programowi językowemu MAKATON. Uczestniczyliśmy w nich lutym 2011 (szkolenie podstawowe).

Czym jest Makaton?

Makaton jest programem językowym, który powstał w latach 70-tych w Wielkiej Brytanii. Autorką metody jest Margaret Walker, logopeda i psychiatra, która wraz ze współpracownikami stworzyła program nauczania umiejętności komunikacyjnych osób z trudnościami w uczeniu się oraz porozumiewaniu. Nazwa metody pochodzi od pierwszych liter imion Margaret Walker, Kathy Johnston i Tony Cornforth; osób, które współpracowały z autorką przy tworzeniu metody. Obecnie program wykorzystywany jest nie tylko na terenie Wielkiej Brytanii, ale i na całym świecie, w tym również i w Polsce.

Na program Makaton składają się znaki manualne – gesty oraz/lub znaki graficzne – symbole. Zastosowanie tych elementów dostarcza osobom o zaburzonej komunikacji dodatkowej, wizualnej informacji o uczonym pojęciu, jak również zwiększa rozumienie oraz wzmacnia proces porozumiewania się. Znakom i/lub symbolom towarzyszy zawsze mowa (w poprawnej formie gramatycznej). Gest, symbol oraz mowa są filarami programu językowego Makaton:

GEST i/lub SYMBOL + MOWA = MAKATON

Ilość gestów i symboli odpowiada ilości pojęć tworzących Słownictwo Podstawowe i Słownictwo Dodatkowe.

Słownictwo Makatonu

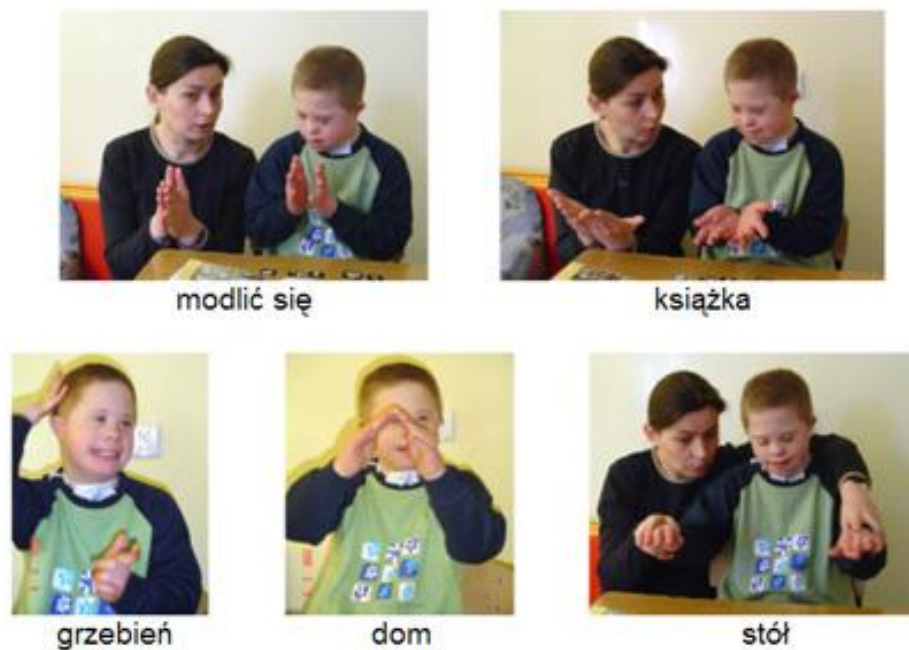
Na program Makatonu składają się dwie grupy Słownictwa: Słownictwo Podstawowe (rdzeń metody), czyli podstawowe pojęcia dnia codziennego (około 450 pojęć), usystematyzowane w serie poszczególnych poziomów od 1 do 8, uzupełnione o dodatkowy, fakultatywny poziom 9, obecnie nazywany Dodatkiem. Są to proste pojęcia dnia codziennego, jak: jeść, pić, toaleta, bawić się, tak, nie itd. Odnoszą się one głównie do pojęć (nazwy rzeczy, czynności), które dotyczą najbliższego otoczenia użytkownika oraz zaspokajają jego podstawowe potrzeby.

Słownictwo Dodatkowe (około 7000 pojęć) – dużo większe, otwarte i usystematyzowane tematycznie, pokrywające rozległe zainteresowania użytkowników; stanowi ono rozszerzone źródło dla Słownictwa Podstawowego.

Gesty

Większość gestów Makatonu, w przypadku Polskiego, pochodzi z polskiego Języka Migowego. Są to głównie znaki ikoniczne (iconic signs), czyli znaki, które ze względu na wyraźne analogie do rzeczywistych przedmiotów lub czynności są łatwo rozpoznawalne. Znaków i mowy uczy się równocześnie. Posługiwanie się gestami nie stanowi alternatywy dla mowy, ale jedynie ją wspiera. Stąd program Makatonu jest metodą wspierającą komunikację, a nie ją zastępującą. Z czasem, kiedy dziecko zaczyna opanowywać mowę, znaki są stopniowo opuszczane.

Rys.1 Przykładowe gesty Makatonu

Gesty Makatonu są czytelne, zrozumiałe i łatwe do zapamiętania

Makaton posługuje się innymi niewerbalnymi środkami komunikacji, które są nieodłącznymi elementami każdej wypowiedzi, zarówno w języku naturalnym (dźwiękowym), jak i w języku gestów. Są to: mimika twarzy i pantomimika, kontakt wzrokowy (jakość i wymiana spojrzeń), język ciała oraz dystans fizyczny między rozmówcami.

Symbole

W programie Makatonu wykorzystywane są również symbole – proste rysunki graficzne obrazujące pojęcia. Liczba podstawowych symboli odpowiada ilości gestów. Z formy symboli korzystają osoby, których motoryczna niepełnosprawność nie pozwala na swobodne wykonywanie gestów.

Z symboli tworzy się tablice komunikacyjne, które ułatwiają użytkownikowi porozumiewanie się z otoczeniem. Symbole mogą być wykorzystywane do układania całych zdań oraz nowych pojęć.

Wybór określonych symboli, za pomocą których użytkownik chce się porozumieć, odbywa się poprzez ich wskazywanie przy pomocy palców, dłoni, stóp lub też dodatkowych wspomagających urządzeń.

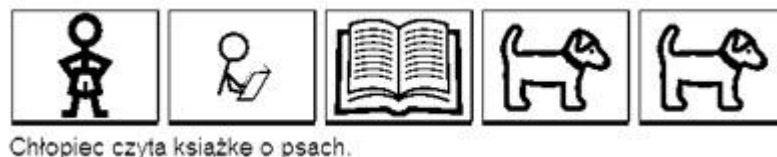
Ze znaków graficznych tworzone są także książeczki, dzienniczki, plany dnia, dzięki którym użytkownicy mogą zobaczyć kolejność zaplanowanych na dany dzień czynności. Za pomocą znaków graficznych pisane są listy, wiadomości, recepty, przepisy kulinarne, teksty piosenek i wierszy, listy zakupów itp.

Wybór formy gestu lub symbolu zależy od indywidualnych potrzeb i umiejętności użytkownika. Gesty i symbole nie wykluczają się wzajemnie, mogą być stosowane rozdzielnie lub łącznie.

Rys.2 Przykładowe symbole Makatonu

Rys.3 Zdanie zbudowane symbolami Makatonu

Użytkownicy metody

Makaton przeznaczony jest dla wszystkich osób (dzieci/dorośli), które z racji zaburzeń i trudności komunikacyjnych nie mogą porozumiewać się w naturalny sposób, przy użyciu mowy. Są to głównie osoby z zaburzeniami percepcji słuchowej i koncentracji uwagi, mające problemy z rozumieniem mowy, u których występują zaburzenia jej rozwoju, użytkownicy, u których zaburzone jest rozumienie kolejności zdarzeń, a także ci, którym duże trudności sprawia czytanie i pisanie. Problemy komunikacyjne natomiast mogą występować na tle niepełnosprawności intelektualnej, zaburzeń autystycznych, uszkodzeń fizycznych lub sensorycznych oraz specyficznych zaburzeń języka (np. afazje). Obecny zakres wykorzystywania Makatonu rozciąga się również na dzieci w pełni sprawne.

Z badań przeprowadzonych w Stanach Zjednoczonych wynika, iż dzieci w 8 miesiącu życia potrafią naśladować gesty swoich rodziców, ucząc się w ten sposób komunikować swoje potrzeby.

Nauka

Naukę Makatonu można rozpocząć w każdym momencie, zawsze jednak zaczynając od rzeczy dla dziecka najistotniejszych, aby osiągnąć efekt motywował je do dalszej nauki. Naukę rozpoczyna się od poziomu pierwszego, czyli rzeczy, które są w najbliższym otoczeniu dziecka. Etap ten ma na celu osiągnięcie porozumienia. Gdy dziecko przyswoi sobie umiejętności tego poziomu, wówczas zakres słownictwa można rozszerzać, począwszy od pojęć związanych z domem (poziom 2 i 3) do kontekstów edukacyjnych (poziom 4-6), a następnie społecznych (poziom 7-8). Usystematyzowanie pojęć w serie poszczególnych poziomów służy tylko i wyłącznie pomocy w nauce systematycznego opanowywania określonych pojęć. Jeżeli terapeuta lub rodzic uczący dziecko uzna, iż słowa z danego poziomu są zbędne, wówczas nie musi ich uczyć. W sytuacji, gdy zakres ten jest niewystarczający, można wówczas skorzystać ze Słownictwa Dodatkowego, które obejmuje kolejne 7000 pojęć. Znaki dodatkowe usystematyzowane są tematycznie, np.: zwierzęta, religia i obyczaje, transport, kuchnia.

Cel posługiwania się Makatonem

Makaton umożliwia nawiązanie podstawowej komunikacji, jest pomocą w rozumieniu i budowaniu relacji, wpływa na rozwój umiejętności językowych, ułatwia interakcje społeczne oraz umożliwia naukę umiejętności potrzebnych w czytaniu i pisaniu.

Warsztaty szkoleniowe

W warsztatach, w których uczestniczyliśmy brali udział profesjonaliści (nauczyciele, terapeuci), którzy na co dzień w swojej pracy spotykają się z osobami z trudnościami w komunikowaniu się. Mogą w nich wziąć udział także rodzice, opiekunowie, rodzeństwo – wszyscy, którzy pragną poznać metodę i wspomagać osoby, którym komunikowanie się

sprawia trudność. Nauka Makatonu jest prosta, a poznawane przez nas podczas warsztatów gesty i symbole nie sprawiały nam na ogół problemów. Teraz, po zakończonych zajęciach warsztatowych, możemy swobodnie posługiwać się zdobytymi umiejętnościami, które skutecznie wzbogacają proces komunikacji z naszymi dziećmi. Nasze, na razie krótkie doświadczenia w pracy Makatonem, wskazują, iż niektóre pojęcia i gesty były i są naturalnie wykorzystywane przez naszych uczniów, niektóre zmieniłybyśmy (zmiana miejsca w poziomie czy zmiana gestu dopasowanego do pojęcia, by był bardziej odpowiedni) czy wprowadziły nowe. Istotne jest dostosowanie poziomu znaków do poziomu ucznia i w tym celu musimy ocenić jego dojrzałość, koordynację motoryczną, umiejętność naśladownictwa, napięcie mięśniowe, sprawność manualną, motywację, rozumienie i znajomość pojęć, które są przekazywane gestem oraz doświadczenie życiowe osoby, z którą pracujemy.

Bibliografia

Materiały szkoleniowe
www.makaton.pl

Przygotowała:
Aleksandra Szymała